Grensoverschrijdend gedrag

Beter voorkomen dan genezen

Het topic van dit LO Magazine is de positionering van de docent LO. Welke plaats neemt de docent LO in de verschillende werkvelden en invloedssferen? Wat zijn binnen het lesgeven en de verschillende rollen en taken kansen en wat zijn valkuilen? Welke invloeden in en buiten school zijn van invloed op de positie van de docent LO. Hoe beïnvloeden die werkvelden/werksferen elkaar? We hebben het team juridisch van de KVLO gevraagd welke veranderingen er zichtbaar zijn met betrekking tot gedrag. Wanneer worden grenzen overschreden. Hoe dien je dan te handelen? Wat is de positie van de docent LO en hoe is deze veranderd in de tijd. Hierover gaat dit artikel van de juridische afdeling van de KVLO. | Mariska Kiggen

Toenemend aantal meldingen

Helaas is het thema grensoverschrijdend gedrag een thema dat steeds vaker voorkomt. Dat blijkt uit het rapport van de vertrouwensinspectie dat in december 2025 is gepubliceerd. In schooljaar 2024-2025 ging het in het primair onderwijs om 92 dossiers over zowel seksueel misbruik als seksuele intimidatie waarbij een met taken belast persoon betrokken was. In het voortgezet onderwijs ging het om 129 dossiers. In zowel het primair als het voortgezet onderwijs is sprake van een stijging in het aantal dossiers ten opzichte van schooljaar 2023-2024 (Inspectie van het onderwijs, 2026). Deze opwaartse trend is al meerdere jaren zichtbaar. Sociale veiligheid voor zowel werknemers als leerlingen vraagt onverminderd de aandacht van schoolorganisaties.

De stijging in het aantal dossiers over seksueel misbruik en seksuele intimidatie kan het gevolg zijn van de toenemende maatschappelijke aandacht voor dit thema sinds de MeToo-discussie. De vertrouwensinspectie heeft hier geen onderzoek naar gedaan. Bekendheid hierover en het feit dat de huidige generatie, zowel leerlingen als ouders, mondiger zijn geworden, zorgen ervoor dat ook docenten vaker geconfronteerd worden met een klacht wegens mogelijk grensoverschrijdend gedrag. Soms terecht, soms onterecht. Dat kan in beide gevallen vervelende situaties opleveren en negatieve invloed hebben op het imago van de docent. Het is daarom goed om maatregelen te nemen om dit soort situaties zoveel mogelijk te voorkomen. In dit artikel zoomen we in op de mogelijke maatregelen.

Integriteit

Ten aanzien van grensoverschrijdend gedrag zitten de risico's in onder andere de volgende punten:

- kleding
- aanraken
- kleedkamer situaties
- verbale en non-verbale communicatie
- sociale media

Het is daarom van belang om met ieder punt integer om te gaan. Onthoud hierbij dat je oog hebt voor de grenzen van de ander. Jouw grens zou verder kunnen liggen dan de grens van een ander.

Kleding

Op veel scholen gelden kledingvoorschriften voor de LO-lessen. De strekking van wat in veel voorschriften staat, is dat leerlingen sportkleding moeten dragen die niet 'aanstootgevend' is. Sommige scholen zijn overgegaan tot een verplicht sporttenue waarmee discussie over aanstootgevende kleding kan worden voorkomen. Overigens kan het opstellen van strikte kledingvoorschriften ook een negatief effect hebben: het kan leiden tot *victim blaming*. Dit betekent dat leerlingen de indruk kunnen krijgen dat hun kleding de oorzaak is van incidenten of grensoverschrijdend gedrag. Hiermee verschuift de verantwoordelijkheid van de dader naar het slachtoffer. Scholen doen er daarom ook goed aan om te focussen op gedragsregels, toezicht en veilige omgangsvormen. Wordt een sporttenue niet verplicht gesteld, dan zijn kledingvoorschriften aan te raden waarbij oog wordt gehouden voor zowel de fysieke als sociale veiligheid van de kleding. Denk aan kleding/sieraden waarmee iemand niet ergens aan kan blijven hangen (fysieke veiligheid) en kleding waarbij bijvoorbeeld geen decolleté zichtbaar is (sociale veiligheid).

Wanneer de kledingvoorschriften in de schoolgids worden opgenomen, heeft de oudergeleding van de MR instemmingsrecht (artikel 13 lid 1 sub g en artikel 14 lid 1 sub a Wet Medezeggenschap op scholen).

Aanraken

In sommige situaties zal een docent een leerling moeten aanraken. Denk aan het opvangen van een leerling bij een oefening met het oog op de veiligheid van die leerling. Ook kan het zijn dat de docent in sommige gevallen troost wil bieden door een hand op de schouder van de leerling te leggen. Ongeacht de intentie kan een aanraking door de leerling negatief worden ervaren. Dit kan leiden tot pedagogische dilemma's. Mannelijke docenten kunnen ervoor kiezen om het fysieke contact met meiden over te laten aan hun vrouwelijke collega's. De vraag is of hiermee het wantrouwen richting mannelijke docenten niet juist wordt versterkt. Daarnaast kunnen ook vrouwelijke docenten over de grens van jongeren gaan. Het is daarom aan te raden om dit met leerlingen vooraf te bespreken wat betreft het aanraken. Je geeft aan met welk doel je ze mogelijk moet aanraken. Vraag je voorafgaand aan een aanraking altijd af of je je handelen kunt uitleggen aan collega's en thuis. Maak dit thema bespreekbaar binnen de vaksectie.

Kleedkamersituaties

De kleedkamer is voor leerlingen vaker een probleemgebied dan docenten zich beseffen. Vooral in deze tijd van mobieltjes. De docent is hier (meestal) niet aanwezig en het gevaar bestaat dat het achter zijn/haar horizon verdwijnt. Letterlijk soms omdat de docent vaak al/nog in de zaal is om leerlingen op te vangen. Bij gebrek aan beleid over kleedkamersituaties is het aan te raden om dergelijk beleid toch op te stellen. Dit biedt jou als docent namelijk houvast in bepaalde situaties. Denk aan regels over wanneer je de kleedkamer mag binnentreden (bijvoorbeeld bij onregelmatigheden) en welke voorwaarden daaraan zijn verbonden (bijvoorbeeld vooraf kloppen en aangeven dat je naar binnenkomt). Ook hier kan het helpen om aan het begin van het schooljaar met de leerlingen te bespreken in welke situaties en onder welke voorwaarden je de kleedkamer zal binnentreden. Hiermee creëer je duidelijkheid en voorspelbaarheid. Je kunt de leerlingen ook vragen om mee te denken over de voorwaarden waaronder je de kleedkamer binnenkomt wanneer de situatie daarom vraagt.

Sociale media

Sociale media spelen doorgaans een grote rol in ons leven. Het is goed om ook over dit thema beleid op te stellen. Hoe ga je er bijvoorbeeld mee om wanneer een leerling een vriendschapsverzoek stuurt op een sociaal platform? Ons advies is om het contact met leerlingen functioneel te houden. Dit betekent dat contact met leerlingen via bijvoorbeeld Facebook of Whatsapp vermeden moet worden. Houd ook rekening met de tijdstippen waarop je contact hebt met de leerlingen. Beperk dit tot onder schooltijd.

Overige communicatie

In de praktijk leiden opmerkingen vaak tot klachten. Denk aan een opmerking zoals 'als je zulke kleding aantrekt, moet je ook niet klagen wanneer jongens naar je kijken'. Dergelijke opmerkingen kunnen vervelende consequenties hebben voor jou als docent. Probeer elkaar binnen de vaksectie scherp te houden op de wijze van communiceren. Denk goed na voordat je iets zegt over iemands uiterlijk of persoonlijkheid. Maak ook het bespreken van de thema's relaties en seksualiteit onderdeel van de pedagogische visie als vaksectie.

Voer het gesprek

Om een veilige omgeving te creëren, is er meer nodig dan beleid. Het helpt wanneer je als docent met de leerlingen het gesprek aangaat over (sociale) veiligheid. Stel ze bijvoorbeeld de vraag wat zij verstaan onder sociale veiligheid en wat er voor hen nodig is om dat veilige gevoel te bereiken en te behouden. Zo kan voor iedereen duidelijk worden wat gewenst en ongewenst gedrag inhoudt en wordt hopelijk de kans op ongewenste situaties verkleind. Hoe de leerlingen hun veiligheid beleven, kun je gedurende het schooljaar blijven monitoren door dit gesprek meerdere keren per schooljaar te voeren.

Ingediende klacht

Wat te doen als er een klacht tegen jou als docent wordt ingediend?

- Schakel de KVLO in!
- Het schoolbestuur is verantwoordelijk voor een veilig leerklimaat voor zowel leerling als docent.
- Advies is om zo snel mogelijk in gesprek te gaan met elkaar met als doel om niet te problematiseren en escaleren (als de aard van de klacht dat toelaat).
- Als dit geen oplossing biedt, kan het schoolbestuur de klacht onderzoeken (mits proportioneel).
- Medewerker wordt vaak geschorst als ordemaatregel tijdens duur onderzoek op grond van artikel 3.10 cao po en artikel 10.7 cao vo (dit is geen disciplinaire maatregel).
- De KVLO kan onderzoeken of de schorsing gerechtvaardigd is gezien de ernst van de klacht: (buiten) proportioneel?
- Eventueel inhuur extern onderzoeksbureau door de school.
- Na uitkomst onderzoek neemt het schoolbestuur een besluit.
- Blijkt de klacht ongegrond te zijn? Dan is het schoolbestuur verantwoordelijk voor de rehabilitatie van de docent en het optreden naar de persoon die de valse melding heeft gedaan.

- Is de klacht gegrond? Dan volgt dikwijls een disciplinaire maatregel (variërend van berisping tot ontslag). De aard en de ernst van de bewezen beschuldiging speelt hierbij een belangrijke rol.

Hulp

Zit je in een situatie waarbij een leerling of ouder een klacht tegen je heeft ingediend wegens grensoverschrijdend gedrag? Schakel dan onze hulp in zodat wij erop kunnen toezien dat de werkgever zorgvuldig handelt en jouw belangen en positie als werknemer niet uit het oog verliest.

Bron
Scan of klik *hier* naar het Rapport dossiers vertrouwensinspecteurs in het onderwijs 2024-2025 van de Inspectie van het onderwijs

contact
mariska.kiggen@kvlo.nl
Mariska Kiggen is lid van team Juridisch van de KVLO

Foto's
Anita Riemersma
Kernwoorden
grensoverschrijdend gedrag, aanraken, kleedkamersituaties, sociale media, ingediende klacht

Leren evalueren
bij lichamelijke opvoeding

Leren evalueren bij lichamelijke opvoeding is een onmisbare bron voor leraren LO en leraren in opleiding die willen ontdekken wat evalueren precies inhoudt, voor welke doeleinden je het kunt inzetten en op welke wijze het kan bijdragen aan kwalitatief beter onderwijs. Stap voor stap wordt uitgelegd hoe je een betrouwbare en effectieve evaluatie kunt ontwerpen als integraal onderdeel van het LO-curriculum, onderbouwd door inzichten uit praktijkonderzoek naar effectieve evaluatiemethoden. De vele praktische tips en concrete voorbeelden helpen je om de kennis direct toe te passen in je eigen onderwijspraktijk. Daarnaast bevat dit boek een uitgewerkt voorbeeldontwerp van een evaluatiesysteem voor LO in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Auteurs: Lars Borghouts, Menno Slingerland & Gwen Weeldenburg

janluitingfonds
blijven groeien in je vak

Bestel het boek nu voor slechts 24,99 euro op www.janluitingfonds.nl/publicaties/